

ték. Így semmi mozgóképességük sem volt. Amikor *Batu* nyilasai minden oldalról körülvették *Béla* király katonáit, akkor ezek, mint az akolba szorított juhok, tehetetlenül vergődtek, ellenállást alig fejthettek ki. Nem csoda, ha a Mohi puszta valóban hazánk temetőjévé változott. A csataterén mintegy 10.000 magyar találta hősi halálát, de az igazi veszteségek csak akkor kezdődtek, amikor a kegyetlen tatárok a menekülőket üldözték. A visszavonulás részleteit és az azzal kapcsolatos pusztulást, vérengzést *Breit* altábornagy megrázó leírásban ismerteti. Itt csak annyit közlünk, hogy a magyar sereg egyik legvitézesebb vezére, *Ugron* kalocsai érsek is hősi halált halt és hogy *Béla* király néhány hívével, állandó veszélyben, *Diósgyőr* felé, azután *Frigyes* osztrák herceghez *Hainburgba*, onnan *Zágrádba*, majd a dalmát tengerpartra, végül *Trauba* menekült. Hogy azonban miként fogadták a szerencsétlen magyar uralkodót, legjobban bizonyítja *Rogeri*us mester, aki így sóhajt fel: «Így falták fel a szegény magyarokat mindenfelé az élesfogú, harapós, kegyetlen fenevadak!»

A könyv részletesen foglalkozik a tatárok további műveleteivel, a király üldözésével, majd a vérengző seregnek az országból 1242-ben történt kitakarodásával. A szerző leírja a pusztulás rettentő képét és azt a sok intézkedést, amelyet a magyarok *Béla* királynak, mint második honalapítóknak köszönhetek.

Breit altábornagynak röviden ismertetett könyve — kitűnő alkotás. Csofáló energiával jellemzi a szerzőt, aki hangyaszorgalommal kutatta föl a magyar, latin, német, francia, angol és egyéb forrásokat, könyveket és okiratokat egyaránt s azokból, aggodalmas kritika után, a maga megítélése szerint a tudós elmélyedésével és az író rátermettségével állította össze legújabb művét. Megjegyzéseit és elmél-

kedéseit, mint a nyugodt és alapos judicium termékeit, aggály nélkül el lehet fogadnunk. Ha még megemlítjük, hogy stílusa kitűnő, csoportosítása logikus, előadása tárgyilagos, akkor érthető, hogy a szerzőnek ez a könyve is hadtörténelmi irodalmunk legelőkelőbb helyére érdemes.

Gabányi János.

Orczy Emma: Sir Percy visszaüt. (A Szent István-Társulat kiadása.) Orczy Emma nevére «A vörös Pimpernel» című regényről emlékszünk, amely kora ifjúságunkban égette magát emlékezetünkbe izgalmas és szövevényes meséjével és főleg címével. Ha a meséjét el is felejtettük azóta — az idő bizony nem ólomlábon járt — a cím azóta is úgy maradt meg emlékezetünkben, mint valami kedves dologé, amely a maga idejében néhány kellemes órát szerzett nekünk.

Orczy Emma mostani regénye testvére az előbbinek, mert egy a hősük: Sir Percy Blakeney, feje a Vörös Pimpernel Szövetségnek, amely azt tűzte ki célul, hogy «segítsen az ártatlanon és megmentse a gyengét». A szövetség húsz tagja mind angol és a rémuralom idején francia földön próbálja a végzetet elhárítani azok fejéről, akiket a «gyanú-törvény» a guillotinnra szánt. Ebben a regényben a szövetségnek három tagját ösmerjük meg, amint a Frontenac-családot, e derék, jószívű földbirtokosokat és azonkívül az egyik vészbírónak ártatlanul bajba került leányát, a detektívregények szabálya szerint, angol földre mentik.

A detektívregények technikája, amely sokat sejtet és még többet elhallgat, nem igen alkalmas művészi problémák megoldására. A fősúlyt a cselekmény érdekességére és izgalmasságára helyezi s az alakokat csak hiányosan világítja meg. Ezért eleven emberek helyett árnyakat kapunk, amelyeket a szerző fantáziája kerget

a fehér papíron. A lelkirajzot rendszeren általánosító, olcsó közhelyek pótolják, amelyek csak igen tapasztalatlan lelkekből tudnak erősebb hatást kiváltani. Így van ez ebben a regényben is, amelyet talán jobb lett volna akkoriban olvasni, amikor «A vörös Pimpernel» került a kezünkbe. Az ólomlábon eljárat idő a könyvet szerető olvasókat irodalmi igényekre szoktatta, de ilyenekkel Sir Percy hatásos kalandjai — sajnos — nem hivalkodnak.

A kifogástalan fordítás Pogány Kázmér munkája. *m—i.*

Kupcsay Felicián: Gyilkosság a Magány-utcában és egyéb gyilkosságok. (Franklin-Társulat kiadása.) Idestova húsz éve lehet, hogy Kupcsay Felicián «Zarathustra mumiája» című kis regénye a Magyar Könyvtár akkoriban igen keresett füzeteiben megjelent. Most, annyi idő múltán, hat elbeszélését adta ki.

A hosszú hallgatás, amelynek alkalmasint a háború is oka volt, mintha nem a legelőnyösebben befolyásolta volna az író fejlődését. A «Zarathustra mumiája» nagy várakozást ébresztett a szerző iránt, aki problémákat kereső, elmélyedő, boncolgató írókat mutatott, s ha meg is volt benne az akkori idők pesszimiztikus szemlélődésére való hajlandóság, még tele volt színnel, erővel és hittel.

Ezek a novellák fanyarabb, kiábrándultabb lélekre vallanak. A pesszimizmus összeölelkezik ugyan bennünk a humanizmussal, a békétlenség a magamegadással, de ez az ölelkezés oly hideg és szenttelen, hogy nem tud az író pártjára hódítani bennünket. Boncolgató részletessége, amellyel az emberi gyöngeségeket és beidegzettségeket tárja fel, nem az az ötvösmunka, amelyben gyönyörködni lehetne. Színei megfakultak, meg-elevenítő ereje elfojtott, egész írásművészete varázstalan. Abból az

örömből, amellyel a könyvnek neki-kezdünk, mire a végére értünk: fáradtság lett. *m—gy.*

Sántha György: Toronyőr. (Versek. Kecskemét.) A szép kiállítású, vaskos kötet százötvennél is több versben mutatja be Sántha György kevéssé közismert költészetét. Ritkán jelentkezik poéta ilyen hatalmas és érdeemes anyaggal. Anyagot mondok, mert ha ezek a versek a magakeresés lázán túljutott költő versei is, valamivel ökonómikusabb rostálást kívántak volna. Az az arckép, amelyet így nyerünk a költőről, nem egészen hibátlan. Itt-ott laza kompozíciók, fáradtan elejtett versek, olcsó rímek zavarják az összhatást. Pedig Sántha György izmos tehetség. Böven van mondanivalója, jól versel és a fantázia se hagyja soha cserben. Tájéírásai igen finomak és találóak, jelzői pedig olykor szembeszökően frissek. De megérezni akárhány versén azt is, hogy a ritmus, vagy a rím, mennyire serkentően hatott gondolatmenetére.

Egészben véve igen érdemes, tehetséges költőt ismertünk meg Sántha Györgyben, akinek erővel teljes, szép, magyar verseivel bizonyára még gyakran fogunk találkozni. *M.*

György Oszkár: A végtelen faszor. Versek. György Oszkár nevét eddig is inkább fordítások alatt látta az olvasó, mint önálló versei alatt. Fordításai — különösen a hiányos Baude-laire-kötet — nagy küszködésre valának a formával s az átértékelő ki-fejezésekkel.

Ennek a kötetének is majd egyharmadát fordítások teszik ki. A XX. század francia költőiből válogatta nem mindig reprezentatív jellegű anyagát, és bizony kevés versben nyújt mará-déktalan élvezetet. Régnier finom verseinek, az Epilógusnak, idézem itt egyik versszakát: